

## ΔΑΦΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

(ΠΕ70)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΤΟΥ 2<sup>ΟΥ</sup> ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΑΜΟΥ  
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΔΙΠΛΩΜΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΣΤΟ ΤΜΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ  
ΑΙΓΑΙΟΥ.

### *ΤΟ PROJECT ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΕ ΜΑΘΗΤΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ.*

#### **Περίληψη**

Το project χρησιμοποιήθηκε στην παιδαγωγική στις αρχές του 20<sup>ου</sup> αιώνα. Project σημαίνει ένα σχέδιο εργασίας που εκπονείται από έναν κι εφαρμόζεται από πολλούς άλλους, που συμφωνούν μαζί του ή εκπονείται από προτάσεις, σκέψεις, επιθυμίες πολλών κι εφαρμόζεται επίσης απ' όλους. Ο όρος "project" είναι σχέδιο εργασίας συλλογικής μορφής και σε βάθος εργασία των μαθητών, μέσα από σειρά δραστηριοτήτων και διεργασιών που αποσκοπούν στη δημιουργία ενός απτού – συγκεκριμένου αποτελέσματος. Η μέθοδος Project αποτελεί τη διαδρομή που ακολουθεί ο δάσκαλος έτσι, ώστε να πετύχει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τους στόχους και τους σκοπούς μιας συγκεκριμένης διδακτικής ενότητας. Υλοποιείται σε επτά στάδια με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα και περιλαμβάνει μια ομάδα ατόμων που αποφασίζει να ασχοληθεί με ένα συγκεκριμένο θέμα, προγραμματίζει μόνη της την πορεία των ενεργειών της, ενεργεί για την ολοκλήρωση του στόχου που προγραμματίσει. Σκοπός του project είναι η αλλαγή στάσης ή συμπεριφοράς απέναντι σε ένα θέμα. Οι στόχοι συνδέονται με την αναζήτηση και την ανάπτυξη τρόπων εργασίας των μεθόδων διερεύνησης ενός προβλήματος, με την ένταξη στην ομάδα, ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, ανάπτυξη κριτικής σκέψης, ανάπτυξη δεξιοτήτων του προφορικού λόγου όπως η επιχειρηματολογία, η έκφραση απόψεων και η ικανότητα των μαθητών για πειθώ.

**Λέξεις κλειδιά:** Project, στάδια, διαλείμματα, ομαδοσυνεργατική, διαθεματικότητα.

## **Εισαγωγή**

Ο όρος project, σύμφωνα με τον Frey (2005), συνδέεται από άποψη περιεχομένου με τους όρους: σχέδιο, έργο, πρόγραμμα, πρόθεση, σκοπός. Αποτελεί μια ανοιχτή διαδικασία μάθησης, τα όρια και οι διαδικασίες της οποίας δεν είναι αυστηρά καθορισμένα και η πορεία και η εξέλιξή της εξαρτώνται από την εκάστοτε κατάσταση και τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων. Αποτελεί μια ομαδική διαδικασία μάθησης στην οποία συμμετέχει ενεργά και ρυθμιστικά ολόκληρη η ομάδα. Ως δυναμική μέθοδος που εξαρτάται άμεσα από τις επιλογές των συμμετεχόντων δεν μπορεί να έχει σταθερά και συγκεκριμένα όρια και δομή (Frey, 2005). Ο όρος project / σχέδιο εργασίας αναφέρεται σε οποιοδήποτε επίπεδο λαμβάνει χώρα η μαθησιακή διεργασία (επιχειρήσεις, σχολεία, ερευνητικά κέντρα, συλλόγους κλπ). Ειδικότερα στο χώρο της εκπαίδευσης ως project (ή ερευνητική εργασία ή σχέδιο. Έχει κοινά σημεία με τις θεωρίες οικοδόμησης της γνώσης και της βιωματικής μάθησης (learning by doing). Ειδικότερα στο χώρο της εκπαίδευσης ως project (ή ερευνητική εργασία ή σχέδιο εργασίας ή σχέδιο εκπαιδευτικής δράσης), ορίζεται κάθε οργανωμένη μαθησιακή δραστηριότητα, συλλογικής συνήθως μορφής, που αναπτύσσεται σε πλαίσιο ελεύθερης επιλογής, με βάση προκαθορισμένο σχέδιο και αποβλέπει στη διερεύνηση, οργάνωση και διαχείριση γνώσεων, υλικών, αξιών και δράσεων, οι οποίες ενδιαφέρουν άμεσα τους εμπλεκόμενους μαθητές ως άτομα και ως μέλη κοινωνικών ομάδων (Ματσαγγούρας, 1995).

Ο όρος project προέρχεται από το λατινικό ρήμα projicere που μεταφράζεται «σχεδιάζω, σκοπεύω, βάζω κάτι στο μυαλό μου». Χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στις αρχές του 20ου αιώνα αρχικά από τον Richards ως διδασκαλία της χειρωνακτικής εργασίας και μετά από τον Kilpatrick ως προγραμματισμένη δράση που γίνεται με όλη την καρδιά σε ένα κοινωνικό περιβάλλον. Στην ελληνική βιβλιογραφία παρουσιάστηκε και τεκμηριώθηκε από τον Χρυσαιφίδη. Σύμφωνα με τον Χρυσαιφίδη (2002) οι ερευνητικές εργασίες είναι «ένα πλέγμα διδακτικών διαδικασιών που έχουν ως αφορμή βιωματικές καταστάσεις. Καλύπτει τις ανάγκες του ατόμου για εντατικοποίηση της προσωπικής διερεύνησης και της επικοινωνιακής διαδικασίας. Θέτει στο επίκεντρο της διαδικασίας τις βιωματικές καταστάσεις των παιδιών (ατομικά και ομαδικά) στο πλαίσιο μιας επικοινωνιακής αλληλεπίδρασης. Η γνώση μπαίνει στην υπηρεσία της αναζήτησης και της προβληματικής των μελών της ομάδας.

## **1. Τι είναι η μέθοδος project**

Η μέθοδος project είναι μία ανοιχτή γνωστική διαδικασία, τα όρια και οι διαδικασίες της οποίας δεν είναι αυστηρά καθορισμένα εκ των προτέρων, μια που εξελίσσεται ανάλογα με την εκάστοτε συνθήκη και τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων. Αποτελεί έναν τρόπο βιωματικής γνώσης που στηρίζεται στη διερευνητική μάθηση, στην οποία συμμετέχει ενεργά όλη η τάξη η οποία είναι στο σύνολό της υπεύθυνη για τη διαμόρφωση και διεξαγωγή της μαθησιακής διαδικασίας. Εργαλείο δημιουργικής δραστηριοποίησης των παιδιών, η μέθοδος Project. Σύμφωνα με τις Αρχές των παιδαγωγικών στόχων που θέτει η Λισσαβόνα για το 2010, η διαθεματική προσέγγιση αφορά σε ένα πρώτο στάδιο στο 20% του συνόλου της προσφερόμενης ύλης. Η αποτελεσματικότητα στη διδασκαλία να μετατοπίζεται στη διδακτική διαδικασία και να μην εστιάζεται στην ποσοτική κάλυψη της όποιας διδαχθείσας ύλης. Η οριζοντίωση της γνώσης ως διαθεματικότητα μεταξύ διακριτών περιοχών του αναλυτικού με αλληλοσχετιζόμενα περιεχόμενα, να καταργεί τα ανεξάρτητα, διακριτά και αυτοτελώς διδασκόμενα μαθήματα στο πλαίσιο της επίτευξης της σχολικής γνώσης και επιδιώκει μεταξύ άλλων :

- Τη σφαιρική οικείωση της πραγματικότητας, συνδέοντας τη σχολική γνώση με τα ενδιαφέροντα και τις εμπειρίες των παιδιών από τον κοινοτικό και το φυσικό κόσμο. Εμπλοκή φυσικού, ψυχολογικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος /Παιδαγωγικός στόχος.
- Τον τονισμό της δυναμικότητας της γνώσης. Η γνώση τίθεται υπό συνεχή διαπραγμάτευση. Ως εκ τούτου η μάθηση συντελείται στο πλαίσιο μιας συλλογικής, συνεχιζόμενης επικοινωνίας, που δεν μπορεί να εξαντληθεί σε μια δεδομένη στιγμή στα πλαίσια μιας διδακτικής ενότητας και ενός συγκεκριμένου μαθήματος με έμφαση στη μεταγνώση.
- Την από μέρους των μαθητών ανάπτυξη στάσεων και δεξιοτήτων που απαιτούν η δημιουργική ζωή και η όσο το δυνατό επιτυχημένη άσκηση του επαγγέλματος στην εποχή της εργασμότητας /Οικονομικός στόχος .
- Την ενταξιακή διευκόλυνση κάθε κατηγορίας μαθητών, ασχέτως προέλευσης και ατομικών χαρακτηριστικών/Κοινωνικός και Ψυχοπαιδαγωγικός στόχος/ στόχος Διαπολιτισμικής Αγωγής

*Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), Τεύχος 13, 2022*

- Την ενδυνάμωση του καταλυτικού και θετικά παρεμβατικού στα κοινωνικά τεκταινόμενα ρόλο του σχολείου ως υγιούς εκφραστή, φορέα αγωγής και διατήρησης της εθνικής και πολιτισμικής κουλτούρας/Κοινωνικός/ ψυχοπαιδαγωγικός στόχος.

(Η Ευρωπαϊκή διάσταση στην Εκπαίδευση: Στόχοι Λισσαβόνας για το 2010)

## **2. Τα στάδια της μεθόδου project**

Η ερευνητική εργασία θα πρέπει: να είναι καλά σχεδιασμένη με σαφή ζητούμενα και οργανωμένη (σε στάδια) να έχει πληρότητα, να εξαντλεί δηλαδή το θέμα να δίνει λύσεις σε προβλήματα να εκφράζει πρωτότυπες ιδέες-απόψεις. Η μέθοδος υλοποιείται σε στάδια. Σε κάθε στάδιο τηρείται χρονοδιάγραμμα υλοποίησης ενεργειών. Η ύπαρξη διαλειμμάτων σε τακτά διαστήματα μεταξύ των σταδίων για ενημέρωση και ανατροφοδότηση είναι πολύ σημαντική για την επιτυχημένη ολοκλήρωση της εργασίας και την αύξηση της ποιότητας (διαμορφωτική αξιολόγηση). Για την εφαρμογή της μεθόδου ακολουθούνται τα επόμενα επτά στάδια:

- Προπαρασκευή, προβληματισμός, εμπλοκή μαθητών
- Διερεύνηση του θέματος - ερευνητικά ερωτήματα
- Δημιουργία ομάδων και σχεδίου δράσης
- Ταυτοποίηση πηγών
- Συλλογή υλικού - επεξεργασία
- Παρουσίαση εργασίας – απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα
- Αξιολόγηση και ανατροφοδότηση
- 

### **1<sup>ο</sup> στάδιο: Προπαρασκευή, προβληματισμός, εμπλοκή μαθητών**

**Επιλογή του θέματος:** Αφόρμηση μπορεί να είναι οτιδήποτε (κείμενο, άρθρο, φωτογραφία, τηλεοπτική είδηση, τραγούδι, γεγονός, διάλογος, τυχαίο περιστατικό κλπ.). Τίθεται το θέμα εργασίας μετά από διάλογο και κατάθεση ιδεών και προβληματισμού μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών. Τελικά το θέμα μπορεί να προταθεί μετά από συζήτηση είτε από τους μαθητές είτε από τον εκπαιδευτικό.

- Το θέμα να δημιουργεί έλξη στους μαθητές.
- Να προσφέρεται για πολλαπλές διαφορετικές δράσεις.

*Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), Τεύχος 13, 2022*

- Να καλύπτει διάφορους τομείς.
- Να εμπεριέχει στοιχεία έρευνας και προβληματισμού.
- Τα παιδιά διατυπώνουν τις ιδέες τους. Εκφράζουν και καταγράφουν τις ιδέες και τις γνώσεις τους γύρω από το θέμα με πολλούς τρόπους.

### **2<sup>ο</sup> στάδιο: Διερεύνηση του θέματος - Ερευνητικά ερωτήματα**

Το δεύτερο στάδιο περιλαμβάνει:

- Καθορισμό των στόχων
- Συγκαθορισμό των στόχων και του τελικού προϊόντος από τα παιδιά και τον εκπαιδευτικό.
- Κατασκευή ακτινογράμματος .
- Καταγράφουν όλα τα ερωτήματα που διατυπώνονται.
- Καταγράφεται ένα προσχέδιο εργασίας/ δράσης ώστε να δοθούν απαντήσεις στα ερωτήματα.
- Ακριβής προσδιορισμός του θέματος και καθορισμός των ορίων του .
- Σχεδιασμός και περιγραφή – Χρονοδιάγραμμα Να ολοκληρώνεται στον απαιτούμενο ή στον διατιθέμενο χρόνο.

### **3<sup>ο</sup> στάδιο: Δημιουργία ομάδων και σχεδίου δράσης**

- Προσεκτικός σχεδιασμός από τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές:
- Καθορισμός ομάδων εργασίας (κριτήρια: ενδιαφέροντα, γειννίαση, καλή επικοινωνία, ποικιλία σύνθεσης, κυλιόμενοι ρόλοι κλπ.),
- Γίνεται κατανομή εργασιών ( φύλλα εργασίας, επισκέψεις, επαφές ).

Τυπικά κάθε ομάδα επιλέγει το συντονιστή της, ο οποίος:

- Είναι ο εκπρόσωπος της ομάδας έναντι του εκπαιδευτικού – υπεύθυνου διεξαγωγής του project
- Επιβλέπει την τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων
- Επιλέγει τον γραμματέα της, ο οποίος:
- Τηρεί πρακτικά των συζητήσεων
- Καθορίζει τους στόχους των δράσεών της.

*Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), Τεύχος 13, 2022*

- Καθορίζει το σχέδιο που θα εργαστεί προκειμένου να υλοποιηθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί.

#### **4<sup>ο</sup> στάδιο: Ταυτοποίηση πηγών**

- Εξοικείωση των παιδιών με τη μεθοδολογία
- Επίδειξη και συζήτηση για τις πηγές και τον τρόπο αξιοποίησής τους

#### **5<sup>ο</sup> στάδιο: Συλλογή υλικού – Επεξεργασία**

Τα παιδιά προβαίνουν σε:

- Επαφές με εξωσχολικούς παράγοντες
- Καταγραφή βιβλιογραφίας και πληροφοριών, ταξινόμηση, ανάλυση, οργάνωση συγκεντρωθέντος υλικού
- Έρευνα συλλογή πληροφοριών από ειδικούς, τοπικούς φορείς, υπηρεσίες, βιβλία, περιοδικά, ταινίες, διαδίκτυο κ.τ.λ..
- Έρευνα πεδίου
- Ταξινόμηση και ανάλυση πληροφοριών
- Καταγραφή πηγών και βιβλιογραφίας .
- Παρουσίαση στην τάξη των πληροφοριών
- Αξιολόγηση της πορείας της εργασίας
- Πραγματοποίηση ολοκλήρωση της εργασίας της κάθε ομάδας.
- Οργάνωση και αξιοποίηση του υλικού
- Εκπόνηση των εργασιών που ανέλαβαν οι μαθητές (δοκιμασίες).
- Σύνθεση των εργασιών των ομάδων

#### **6<sup>ο</sup> στάδιο: Παρουσίαση εργασίας-Απάντηση σε ερευνητικά ερωτήματα**

Καθορίζεται η σειρά των παρουσιάσεων των ομάδων για την ομαλή κάλυψη του θέματος της εργασίας. Κάθε ομάδα παρουσιάζει τα αποτελέσματα της εργασίας της στην ολομέλεια και σε καθορισμένο χρόνο, συνήθως τον ίδιο για κάθε ομάδα.

Η παρουσίαση μπορεί να γίνει με:

- Αξιοποίηση και διάχυση των αποτελεσμάτων με εκτύπωση , δημοσίευση στο διαδίκτυο ή στη σχολική εφημερίδα .
- Παρουσίαση εργασίας με μορφή **κολάζ – πόστερ**.

*Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), Τεύχος 13, 2022*

- Δημιουργία κοινής εργασίας
- εκθέσεις (ζωγραφικής, πηλού, και φωτογραφίας)
- θέατρο
- διαλέξεις,
- βίντεο - παρουσιάσεις.
- Προβολή του θέματος σε ραδιοφωνική ή τηλεοπτική εκπομπή,
- Διαμόρφωση εκπαιδευτικού εντύπου, cd-rom, αφίσα, άλμπουμ φωτογραφιών, slides

Μέσα από κάθε παρουσίαση δίνεται απάντηση στα ενδεχόμενα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν εξ αρχής. Η απάντηση στα θέματα που ερευνήθηκαν ή στα ερευνητικά ερωτήματα μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους, όπως:

- Ανάγνωση, απαγγελία
- Ανάρτηση υλικού σε πίνακα ανακοινώσεων
- Επίδειξη κατασκευής
- Βίντεο, διαφάνειες
- Μελοποίηση, δραματοποίηση

Η παρουσίαση της εργασίας είναι καλό να γίνεται σε ευρύτερο ακροατήριο από αυτό που συνιστούν τα μέλη όλων των ομάδων. Πρέπει να τηρηθούν τα εξής:

- Ευχαριστίες σε αυτούς που βοήθησαν
- Εισαγωγή στο θέμα της εργασίας

### **7<sup>ο</sup> στάδιο: Αξιολόγηση-Ανατροφοδότηση**

Η αξιολόγηση γίνεται με βάση τους στόχους που τέθηκαν στο 1ο στάδιο. Γίνεται έλεγχος, διορθώσεις και τροποποιήσεις, περιγραφή της μεθόδου, καταγραφή των στοιχείων, συμπεράσματα, προτάσεις.

#### **Στόχος της αξιολόγησης**

Η ενδυνάμωση των μαθητών

Η δημιουργία ικανοποίησης και ενθάρρυνσης ώστε την επόμενη φορά να τονωθεί η άμιλλα και ο ευγενής ανταγωνισμός μεταξύ των μαθητών.

- Να κατανοήσουν τις ελλείψεις της εργασίας τους.

*Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), Τεύχος 13, 2022*

- Να ταυτοποιηθούν τα αίτια των πιθανών αστοχιών και παραλήψεων.
- Να ανατροφοδοτηθούν για αυτά που έκαναν ή δεν έκαναν.
- Να επισημανθούν τα ισχυρά – θετικά ή ασθενή σημεία.
- Να επιβραβευθεί η προσπάθειά τους.
- Ακόμα κι αν το τελικό αποτέλεσμα δεν είναι επιτυχημένο, η ποιότητα των ενεργειών και η συλλογική προσπάθεια έχουν ιδιαίτερη παιδαγωγική αξία.
- Στην αξιολόγηση αυτό που έχει ιδιαίτερη αξία είναι να πιστοποιηθεί το κατά πόσον οι δεξιότητες, οι γνώσεις και οι εμπειρίες που αποκτήθηκαν διαμόρφωσαν καινούργιες αξίες και συμπεριφορές.
- Όπως φαίνεται, στη μέθοδο project δεν αξιολογείται μόνο το αποτέλεσμα – το τελικό προϊόν αλλά όλη η διαδικασία.

### **3. Είδος και τρόποι αξιολόγησης**

Η τελική αξιολόγηση σε ένα project μπορεί να γίνει με βάση:

- Τη δομή και τη γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε.
- Την ικανότητα κριτικής ανάγνωσης, σύνθεσης και αξιοποίησης των πληροφοριών.
- Την ορθότητα και την πληρότητα των γνώσεων.
- Την τεκμηρίωση, την κατανόηση και ερμηνεία των γεγονότων.
- Τον εμπλουτισμό των αποτελεσμάτων της έρευνας με κοινωνικά και ιστορικά στοιχεία.
- Τις προεκτάσεις των ιστορικών γνώσεων σε καταστάσεις της σημερινής πραγματικότητας.
- Τη συμμετοχή των ομάδων και των μελών των ομάδων.

### **4. Διαλείμματα ενημέρωσης και ανατροφοδότησης**

#### **Τα διαλείμματα μεταξύ των σταδίων**

Μεταξύ των φάσεων και ιδιαίτερα στη φάση της συλλογής, ταξινόμησης και σύνθεσης του υλικού διαμεσολαβούν διαλείμματα για ενημέρωση, έλεγχο και ανατροφοδότηση.

- Τα διαλείμματα είναι απαραίτητα
- Είναι μέρος της μεθόδου.
- Η διάρκειά τους ποικίλει.



*Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), Τεύχος 13, 2022*

- Διεξάγονται στην ολομέλεια

**Στα διαλείμματα αυτά:**

- Καθορίζεται το περιεχόμενο της συζήτησης,
- Συζητούνται όλα τα βήματα στα οποία έχουν προβεί οι ομάδες σχετικά με την πορεία της εργασίας τους,
- Γίνεται αμοιβαία πληροφόρηση και επισημαίνονται τα προβλήματα,
- Γίνονται οι αναγκαίες διορθώσεις και οι απαραίτητες παρεμβάσεις,
- Γίνεται κριτική, αλλαγή του ρυθμού εργασίας,
- Στα διαλείμματα ενημέρωσης κρατούνται πρακτικά.
- Ακόμη, είναι υποχρεωμένοι όλοι να τηρούν τους χρόνους, να ανταλλάσσουν απόψεις και να μη δημιουργούν προβλήματα.
- Πολλές φορές ο συντονιστής, αν νομίζει ότι είναι ανάγκη, μπορεί να ορίσει και επιπλέον ενημερωτικά διαλείμματα, εκτός από αυτά που είχε προκαθορίσει.

**5. Παράδειγμα υλοποιημένου project**

Στο μάθημα Φυσικής της Στ' τάξης σε ελληνικό ενταγμένο δημοτικό σχολείο του Μονάχου συζητήσαμε για τις μορφές ενέργειας. Στα παιδιά έκανε εντύπωση η υδροηλεκτρική ενέργεια. Έτσι αποφασίσαμε να κάνουμε ένα σχέδιο εργασίας.

- Σχηματίσαμε πέντε ανομοιογενείς ομάδες κι έγινε κατανομή εργασίας .
- Κάθε ομάδα σχεδιάζει τη δράση της.
- Έγινε συλλογή πληροφοριών από το διαδίκτυο, βιβλιοθήκες και περιοδικά.
- Στο διάλειμμα της μεθόδου project συζητήσαμε την κοινή πορεία των ομάδων και προγραμματίσαμε εκπαιδευτική επίσκεψη. Σημειώσαμε την προετοιμασία και τις δυσκολίες που μπορούν να παρουσιαστούν.
- Επισκεφτήκαμε το υδροηλεκτρικό εργοστάσιο κοντά στην πόλη του Μονάχου όπου παράγεται το 20% της ηλεκτρικής ενέργειας της πόλης. Τους έκαναν μεγάλη εντύπωση τα μεγάλα πηνία και η χρήση του νερού της λίμνης για την παραγωγή ενέργειας. Βγάλαμε φωτογραφίες.

*Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), Τεύχος 13, 2022*

- Κάναμε διαλείμματα κι ανταλλάξαμε τα πορίσματα των ομάδων. Κάθε ομάδα συνέδεσε αυτά που είδε με το γνωστικό κομμάτι του βιβλίου Φυσικής. Έγινε κριτική και ανασκόπηση της όλης διαδικασίας.

### **Παρουσίαση**

- Πήραμε πέντε χαρτόνια και κολλήσαμε τις φωτογραφίες, τις εικόνες και τα κείμενα που είχε συλλέξει η κάθε ομάδα.
- Αναρτήσαμε τα χαρτόνια στους διαδρόμους του σχολείου.
- Εκθέσαμε τη δουλειά μας.
- Αντιπρόσωποι των ομάδων εξηγούσαν το project σε ομάδες μαθητών του σχολείου.
- Στην αξιολόγηση εξετάσαμε τι επιτεύχθηκε,

## **6. Project και ελληνική πραγματικότητα**

Στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα οι διαδικασίες που εμπριέχονται στον όρο project δεν είναι καινούριες. Έχουν προταθεί όροι όπως: «σχέδια συνεργατικής έρευνας», «δημιουργικές και συνεργατικές εργασίες», «σχέδια δράσης» (Βαϊνά, 1996) και «σχέδια εργασίας» (Ματσαγγούρας, 2003). Εξάλλου στο πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, της Αγωγής Υγείας, της Πολιτιστικής Αγωγής, της Ευέλικτης Ζώνης - Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) (ΦΕΚ 303 & 304/13-03-03)-, η μέθοδος αυτή βρίσκει προνομιακό πεδίο εφαρμογής (Κουλουμπαρίτση, 2003 Ματσαγγούρας, 2001, 2002, 2003). Πολλοί εκπαιδευτικοί και ομάδες μαθητών στα ελληνικά σχολεία υλοποιούν κατά τα τελευταία χρόνια προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, κλπ. χρησιμοποιώντας τη μέθοδο project με κάποια από αυτά, μάλιστα, να έχουν λάβει και σημαντικές διακρίσεις.

### **Θεσμικό πλαίσιο**

Σε ό,τι αφορά το θεσμικό πλαίσιο της ελληνικής εκπαίδευσης, από τον Σεπτέμβριο του 2011 τα projects θεσμοθετούνται ως διακριτή ενότητα του υποχρεωτικού προγράμματος του Νέου Λυκείου (ΥΠΑΜΘ 2011, ΦΕΚ 1213, τχ. Β/2011). Το Υπουργείο Παιδείας εκδίδει δέκα εγκυκλίους με οδηγίες για την υλοποίησή τους. Έτσι, στο Ωρολόγιο Πρόγραμμα προβλέπεται ένα συνεχές - κατά προτίμηση- τρίωρο στην Α΄ Λυκείου και δίωρο στη Β΄ και Γ΄ Λυκείου την

*Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), Τεύχος 13, 2022*

εβδομάδα, στο οποίο οι μαθητές θα εργάζονται κατά βάση στο σχολείο πάνω στο θέμα που έχουν επιλέξει. Η εκπόνηση τέτοιων εργασιών είναι σύμφωνη με τις σύγχρονες αντιλήψεις για τη φύση και τον διδακτικό προσανατολισμό των Προγραμμάτων Σπουδών. Αποτελούν καινοτομία για το ελληνικό σχολείο, είναι, ωστόσο, καθιερωμένες εδώ και δεκαετίες σε εκπαιδευτικά συστήματα άλλων χωρών (Ματσαγγούρας, 2011). Ειδικότερα οι σημαντικότερες καινοτομίες που προκύπτουν από την αξιοποίηση των ερευνητικών εργασιών στη διδακτική πράξη είναι οι εξής:

- Ελευθερία επιλογών, αυτονομία, αυτοδιαχείριση και χειραφέτηση των μαθητών
- Ωριμη συμπεριφορά και αλλαγή στάσεων σε κοινωνικά θέματα
- Ικανοποίηση των προσωπικών ενδιαφερόντων των μαθητών
- Ανάδειξη πιθανών ταλέντων
- Ουσιαστική συνεργασία και ομαδοκεντρική αντίληψη
- Ανάπτυξη ερευνητικού ενδιαφέροντος.
- Χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.) στην αναζήτηση, την επεξεργασία των πληροφοριών και την επικοινωνία.
- Επαφή με ιδρύματα και γενικότερα διάφορους τοπικούς και κοινωνικούς θεσμούς

Οι καινοτομίες αυτές συνάδουν απόλυτα με το Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Παιδείας για το Νέο Σχολείο (ΥΠΔΒΜΘ, 2010), στο οποίο παρουσιάζονται οι κατευθυντήριοι στόχοι για τον μαθητή: «Στο Νέο Σχολείο οι μαθητές θα αναπτύσσουν ταυτόχρονα αυτόνομη δράση, συλλογικό κοινωνικό πνεύμα, και περιβαλλοντική συνείδηση και έτσι: α) ο μαθητής γίνεται «μικρός διανοούμενος», β) ο μαθητής γίνεται «μικρός επιστήμονας, γ) ο μαθητής γίνεται «μικρός ερευνητής», δ) ο μαθητής γίνεται «γλωσσομαθής», ε) ο μαθητής γίνεται συνειδητός Έλληνας πολίτης - πολίτης του κόσμου» (σ. 10-11) Ταυτόχρονα προσδιορίζεται με ακρίβεια και η ανάγκη χρήσης νέων τεχνικών που θα υπηρετήσουν τη λογική του προγράμματος αυτού, οι οποίες είναι αποτέλεσμα τεσσάρων παιδαγωγικών αρχών, δηλαδή της διερευνητικής προσέγγισης στη μάθηση, της διεπιστημονικής συνεργασίας των καθηγητών, της διαφοροποιημένης προσέγγισης στη μάθηση και της ομαδοσυνεργατικής μάθησης (Ματσαγγούρας, 2011) (βλ. Κεφάλαιο 1).

**Το project μπορεί να ενταχθεί διαθεματικά, σε κάθε πρόγραμμα σπουδών**

## **ΔΕΠΠΣ**

Στις βασικές αρχές της αξιολόγησης στο Διεπιστημονικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) περιλαμβάνονται η ενσωμάτωση της αξιολόγησης στη διαδικασία της μάθησης, η εκτίμηση της επίδοσης με βάση κριτήρια και όχι με βάση τη σύγκριση με τους συμμαθητές, η αξιολόγηση γνώσεων αλλά και δεξιοτήτων, στάσεων, αξιών και συμπεριφορών, σεβασμός των ατομικών χαρακτηριστικών και του ρυθμού μάθησης, αλλά και εμπλοκή του μαθητή στην αυτοαξιολόγησή του.

Η αξιολόγηση αποσκοπεί:

- Στη διαπίστωση της επίτευξης των στόχων της μάθησης,
- Στο σχεδιασμό των επόμενων σταδίων της μάθησης,
- Στη διερεύνηση και αποτύπωση της ατομικής και συλλογικής πορείας των μαθητών,
- Στην ποιοτική αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας,
- Στον εντοπισμό των μαθησιακών δυσκολιών και ελλείψεων των μαθητών με στόχο τη λήψη ανάλογων παιδαγωγικών μέτρων,
- Στην απόκτηση υπευθυνότητας μέσα από διαδικασίες συλλογικής εργασίας και αυτοαξιολόγησης,
- Στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησης και αυτοεκτίμησης των μαθητών και συνολικά στη συγκρότηση της προσωπικότητάς τους, και
- Στην απόκτηση μεταγνωστικών ικανοτήτων μέσα από τον έλεγχο και τη διαχείριση της μάθησης (ΔΕΠΠΣ, 2002:17).

## **7. Διάκριση των projects**

### **1. Ανάλογα με το περιεχόμενο**

- Τύπου έκθεσης (Report Project): έκθεση γνώσης μετά από μελέτη σχετικής βιβλιογραφίας.
- Τύπου επίδειξης (Demonstration Project): περιλαμβάνει επιπλέον υλικά ή συσκευές.
- Τύπου έρευνας (Research Project): εμπλέκει την καθαυτό επιστημονική διερεύνηση.

### **2. Ανάλογα με τον αριθμό των εμπλεκομένων**

#### **Σε σχέση με το Αναλυτικό Πρόγραμμα**

*Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), Τεύχος 13, 2022*

- Εντός του Α.Π.: το project μπορεί να αφορά το αντικείμενο ενός μαθήματος ή να είναι «διαθεματικό» και να εμπλέκει πολλά σχολικά μαθήματα.
- Εκτός του Α.Π.: ανεξάρτητο θέμα, πάντα όμως σχετικό με τις εμπειρίες και το κοινωνικό περιβάλλον των μαθητών.
- Προέκταση του Α.Π.: θέμα σχετικό με το Α.Π, αλλά για θέματα πέραν των πυρηνικών γνώσεων του αντικειμένου.

#### **8. Ανάλογα με τον τρόπο αξιοποίησής τους**

- Ως εισαγωγή σε μια νέα διδακτική ενότητα: προηγείται μια γενική καθοδήγηση των μαθητών/τριών
- Ως επέκταση ή εμπέδωση μιας ήδη διδαγμένης διδακτικής ενότητας

#### **9. Ανάλογα με τη διάρκειά τους**

- Βραχυπρόθεσμα: κατά τη διάρκεια μιας διδακτικής ενότητας.
- Μεσο-μακροπρόθεσμα: στη διάρκεια ενός τετραμήνου ή ενός σχολικού έτους.

#### **10. Ανάλογα με την προέλευση των πληροφοριών.**

- Project Βιβλιοθήκης: εφόσον οι πληροφορίες είναι καθαρά βιβλιογραφικές.
- Project Περιβάλλοντος: εφόσον οι πληροφορίες προέρχονται από το φυσικό, κοινωνικό, οικονομικό ή εκπαιδευτικό περιβάλλον των μαθητών.
- Project με πληροφορίες από τι διαδίκτυο.
- Project Μεικτά: αποτελούν συνδυασμό των πιο πάνω.
- Διευκρίνιση: η ταξινόμια αυτή είναι σχηματική και αποσκοπεί μόνο στη διευκόλυνση των πρωτόπειρων. Η πράξη καθορίζει εντέλει και την πραγματική φυσιογνωμία ενός project (το οποίο διαφοροποιείται ανάλογα με το περιεχόμενο και το δυναμικό της τάξης

### **8. Η μέθοδος project και Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία**

Η μέθοδος project είναι μια μέθοδος που χρησιμοποιείται αποκλειστικά από ομάδα ή ομάδες ατόμων στη διαπραγμάτευση ενός θέματος, ρίχνοντας βαρύτητα στη συλλογική εργασία, στο συλλογικό πνεύμα, στην πρωτοβουλία των συμμετεχόντων, στην απόκτηση και στην ανάπτυξη της κοινωνικής μάθησης. Η ομαδοσυνεργατική δομή επιδιώκει τη θετική συσχέτιση μεταξύ των

*Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), Τεύχος 13, 2022*

στόχων που πετυχαίνουν οι μαθητές. Με άλλα λόγια ο μαθητής επιδιώκει την επίτευξη ενός στόχου που θα είναι ευεργετικός όχι μόνο για τον ίδιο αλλά και για την ομάδα. Η διαδικασία επιλογής γίνεται με εκδήλωση ενδιαφέροντος. Καθορίζονται τα μέλη που θα συμμετέχουν στην ομάδα. Όλα τα παιδιά είναι της ίδιας ηλικίας και η δήλωση για συμμετοχή είναι προαιρετική. Από αυτούς που έχουν δηλώσει, επιλέγεται ένας ως συντονιστής της ομάδας. Η διαδικασία της επιλογής γίνεται ή με εκδήλωση ενδιαφέροντος ή, αν βρεθούν πολλοί υποψήφιοι, με κλήρωση. Η καλή σύνθεση των ομάδων αποτελεί μία από τις διαδικασίες-κλειδιά για την αποτελεσματικότητα του project. Οι δυσκολίες που ανακύπτουν στη λειτουργία των ομάδων είθισται να αποδίδονται σε τύπους μαθητών όπως αυτός του αδύνατου ή αδιάφορου μαθητή ή του συνεσταλμένου, οι οποίοι συναντώνται σε όλες τις τάξεις. Όμως αυτό που θα πρέπει να θυμόμαστε είναι ότι μέσα στις ομάδες του project υπάρχουν πολλοί «ρόλοι», για όλους τους τύπους μαθητών, και με μια σωστή (δηλ. ψυχολογημένη) κατανομή μπορούν να αξιοποιηθούν όλοι, κι όχι μόνον οι μαθητές που έχουν τις καλύτερες σχολικές επιδόσεις. Βασικό ρόλο εδώ παίζουν τα κίνητρα και η ενθάρρυνση από πλευράς του εκπαιδευτικού σαν πρώτη σπίθα, για να υπάρξει αλληλεπίδραση ανάμεσα στα πρόσωπα, να δημιουργηθεί καλό κλίμα για συνεργασία, που θα έχει ως αποτέλεσμα την έκφραση της δημιουργικότητας όλων των μαθητών. (πρβλ. και Ταρατόρη-Τσαλκατίδου Ε., 2007).

### **9. Project και Νέες Τεχνολογίες**

- Οι Τ.Π.Ε. θεωρούνται ένα εξαιρετικά υποστηρικτικό μέσο – εργαλείο στη διεξαγωγή ενός project.
- Μπορούν να υποστηρίξουν ιδιαίτερα τη συλλογή υλικού με την άντληση πληροφοριών από το διαδίκτυο.
- Μπορούν να συμβάλλουν στη δημιουργία ελκυστικών παρουσιάσεων, βίντεο, ηχητικών αποσπασμάτων, στην επεξεργασία των δεδομένων και στη σύνθεση της εργασίας.
- Μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μέσο επικοινωνίας μεταξύ για τη συλλογή υλικού με διάφορους τρόπους (π.χ. ηχητική ή οπτική και ηχητική συνδυάσκειση).
- Μπορούν να βοηθήσουν στη διάχυση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από την εργασία των ομάδων.

## **10. Μειονεκτήματα του project**

Ένα μεγάλο πρόβλημα που αντιμετωπίζεται με τις έρευνες, είναι ότι οι μαθητές δεν γνωρίζουν πώς να χρησιμοποιήσουν τις πληροφορίες, να αντλήσουν δηλ. στοιχεία από τις πηγές, απομονώνοντας τα κυριότερα σημεία τους (γραπτές, διαδίκτυο, τύπος). Δεν είναι έτοιμοι ούτε μπορούν να διενεργήσουν έρευνα. Ακόμα δυσκολεύονται να αναγνωρίσουν την αξιοπιστία των πηγών (αδυναμία κριτικής) και να τις διασταυρώσουν. Δέχονται πληροφορίες από βιβλία ή ενηλικούς ως αναμφισβήτητα αληθινές. Για αυτό χρειάζεται συστηματική καθοδήγηση από τον/την εκπαιδευτικό. Μπορεί πολλοί μαθητές να μην έχουν τη δυνατότητα να παράγουν έργο υψηλής ποιότητας. Ο/Η εκπαιδευτικός δεν πρέπει να ξεχνά ότι οι επιμέρους στόχοι της μεθόδου είναι ακριβώς η καλλιέργεια αυτών των ικανοτήτων. Θα πρέπει να δοθεί περισσότερη έμφαση στις διαδικασίες, παρά στο τελικό προϊόν. Τακτοποίηση και σύνθεση όλου του υλικού και προπάντων της βιβλιογραφίας

Επίσης παρατηρείται:

- Αδυναμία αξιολόγησης του μαθητή ως μονάδα.
- Αδυναμία σύνδεσης με το πρόγραμμα του σχολείου.
- Αδυναμία ανταπόκρισης με το εξεταστικό κεντρικό σύστημα που επικρατεί στην εκπαίδευση.
- Απαιτεί αλλαγές στο ρόλο του εκπαιδευτικού, ο οποίος θα πρέπει να είναι καλά επιμορφωμένος σε νέα πεδία.

## **11. Project και Αυτοαξιολόγηση**

Η Κοσσυβάκη (2006) αναφέρει ότι στο πλαίσιο της αυτόνομης μάθησης, με τη βοήθεια προεπιλεγμένου από τους μαθητές/-τριες υλικού και σε ώρα της Ευέλικτης Ζώνης ή του Ολοήμερου Σχολείου, με τη μορφή σχεδίων δράσης (projects) (Εισαγωγή του Ενεργού υποκειμένου στην Εκπαιδευτική Διαδικασία) απαιτείται από τον/την εκπαιδευτικό συστηματικότερη προεργασία και προετοιμασία, που προϋποθέτει διάθεση υλικού για εναλλακτική χρήση από τους μαθητές και όχι μόνο για προαποφασισμένο σκοπό, όπως και δυνατότητες για αυτοέλεγχο και αυτοαξιολόγηση (ο έλεγχος της επίδοσης των μαθητών από τους ίδιους εντάσσεται στις δραστηριότητες ιδιαίτερης και εξειδικευμένης επίδοσης, γι' αυτό

*Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), Τεύχος 13, 2022*

πρέπει να υπάρχουν διαθέσιμα στους μαθητές τετράδια εργασιών, όπου θα ελέγχουν τα θέματα, τετράδιο οδηγιών και φάκελος συγκέντρωσης του υλικού των εργασιών). Η αναδιοργάνωση, επίσης, του χώρου της αίθουσας από τους ίδιους τους μαθητές εντάσσεται στις πρακτικές αυτονόμησης των μαθητών. Οι Black & William (1998<sup>a</sup>:139-148), εστιάζοντας κυρίως στη σχέση μεταξύ μαθητή-εκπαιδευτικού στο πλαίσιο της αξιολόγησης, ορίζουν την εκπαιδευτική αξιολόγηση ως τη δραστηριότητα που περιλαμβάνει όλες τις ενέργειες του εκπαιδευτικού και του μαθητή, ώστε να εξαχθούν έγκυρες πληροφορίες, οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν διαγνωστικά και ανατροφοδοτικά στη διδασκαλία και στη μάθηση. Στο ίδιο πνεύμα κινείται και η Boston (2002:1-5). Ο Κουλαϊδής (1992:71-85), ορίζει την εκπαιδευτική αξιολόγηση ως την αλληλεπίδραση κατά την οποία γίνεται μια συνειδητή προσπάθεια συλλογής και ερμηνείας πληροφοριών σχετικά με τη γνώση και κατανόηση ή τις ικανότητες και στάσεις των μαθητών,

## **12. Ενδυνάμωση και project**

Όταν αξιολογούμε με σκοπό την ενδυνάμωση του μαθητή, αλλάζει ο τρόπος με τον οποίο βλέπουμε τη διαδικασία της αξιολόγησης. Δεν αξιολογούμε για να διαπιστώσουμε τα «ελλείμματα» κυρίως, αλλά αντίθετα κάποια θετικά χαρακτηριστικά, και στη συνέχεια να αναλάβουμε δράση για βελτίωση και αλλαγή. Ευκαιρίες για αυτόνομη μάθηση γενικά, διερευνητικές δραστηριότητες ειδικότερα -για να μαθαίνουν οι μαθητές πώς να μαθαίνουν- και κυρίως για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και συνείδησης μπορούν να συμβάλουν στην ενδυνάμωση του ρόλου του μαθητή. Θετική συμβολή έχει, επίσης, η ικανοποίηση της Ανάγκης για Ισχύ (μέσα από την ανάθεση υπεύθυνων ηγετικών ρόλων) και της Ανάγκης για Ελευθερία (μέσα από τη δυνατότητα συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων και τη δημιουργία κανόνων που πρέπει να τηρηθούν στο σχολείο και στην τάξη) (Κακανά κ.ά., 2006). Σημαντικό στοιχείο στην αξιολόγηση για ενδυνάμωση είναι ως εκπαιδευτικοί να αποδεχόμαστε τα παιδιά -τόσο τα προερχόμενα από εθνοτικές, μειονοτικές ομάδες όσο και εκείνα της κυρίαρχης κουλτούρας- άνευ όρων και όπως είναι. Να συζητάμε για όλα τα θέματα μαζί τους και να μην κουραζόμαστε να ακούμε όσα έχουν να πουν. Έτσι μόνο θα συνειδητοποιήσουν οι μαθητές/-τριες ότι οι εκπαιδευτικοί είναι άτομα που πραγματικά νοιάζονται και η όποια αξιολογική τους κρίση εκφέρεται με μόνο σκοπό τη βελτίωση των μαθητών/-τριών. Με άλλα λόγια, θα πρέπει οι μαθητές/-τριες, μέσα από τις αλληλεπιδράσεις με τους εκπαιδευτικούς, να βοηθηθούν για να κατανοήσουν τον εαυτό τους, δηλαδή ποιοι/ποιες πραγματικά είναι και ποιοι/ποιες μπορούν να



*Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), Τεύχος 13, 2022*

γίνουν (Κακανά κ.ά., 2006). Οφείλουμε να είμαστε πολύ προσεκτικοί, γιατί οι κρίσεις μας μπορεί να οδηγήσουν σε «ταμπέλες» που ίσως δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Ενδέχεται, ακόμα, οι κρίσεις αυτού του τύπου να διευκολύνουν την «ταξινόμηση» των ατόμων και να συμβάλουν -πολλές φορές με αυθαίρετο τρόπο- στη διαμόρφωση της ταυτότητάς τους.

### **Project και πολυπολιτισμικότητα**

Το σχολείο σήμερα οφείλει να προσφέρει σε όλους και όλες ένα διαφοροποιημένο πρόγραμμα που θα ενισχύει κάθε πολυπολιτισμική ομάδα και, ενώ θα διαφοροποιεί, παράλληλα θα ενώνει και θα παρέχει σε όλα τα παιδιά και σημεία αναφοράς αλλά και εναλλακτικές προοπτικές, πλαισιωμένο από ένα ευέλικτο κατά περίπτωση αξιολογικό σύστημα. Για να βοηθηθούν τα παιδιά (Coelho, 2007) ώστε να έχουν ένα θετικό ξεκίνημα στο νέο εκπαιδευτικό περιβάλλον τους, πρέπει τα σχολεία που εξυπηρετούν μια πολύγλωσση, πολυπολιτισμική και πολυφυλετική κοινότητα να βοηθήσουν αυτά τα παιδιά και τις οικογένειές τους, για να αισθανθούν ευπρόσδεκτα νέα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας. Άρα και η μέθοδος Project μπορεί κάλλιστα να προσαρμοστεί στις ανάγκες της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης και ειδικότερα για τους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές

### **Συμπεράσματα**

Η μέθοδος project βοηθά τον εκπαιδευτικό να καταργήσει τον ελιτισμό μέσα στη σχολική τάξη. Αυτό το πετυχαίνει, επειδή δε δίνει μόνο τη δυνατότητα στον κάθε μαθητή να συμμετέχει στο πρόγραμμα, αλλά και τον παροτρύνει για κάτι τέτοιο, τον ενθαρρύνει να εκφραστεί και να εργαστεί προς την κατεύθυνση αυτή από την πρώτη κιόλας στιγμή. Ο μαθητής, ως ισότιμο μέλος της ομάδας, μπορεί να εκφράσει τις απόψεις του, να συζητήσει, να φέρει τις αντιρρήσεις του, να επιχειρηματολογήσει και να πείσει, να θέτει έντονους προβληματισμούς στην ομάδα, να ενημερώσει τους υπόλοιπους συμμαθητές του για τα προβλήματα που προκύπτουν, προτείνοντας και προσφέροντας παράλληλα και τις ενδεικνύμενες λύσεις. Με τον τρόπο αυτό αναπτύσσεται και καλλιεργείται μια τέτοιου είδους παιδαγωγική σχέση που συντελεί τα μέγιστα στην απόκτηση της πνευματικής, κοινωνικής κλπ. ενηλικίωσης του μαθητή

Με τη μέθοδο *project* κραταιώνεται λοιπόν η προσωπικότητα του μαθητή, διότι αποκτά αυτοπεποίθηση, αυτονομία και σιγουριά. Με το δικαίωμα που του παρέχεται να κάνει εύστοχες παρατηρήσεις και επεμβάσεις στην ομάδα, καταφέρνει να δημιουργήσει δυνατότητες για μια

*Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), Τεύχος 13, 2022*

προσωπική αντιμετώπιση του κάθε θέματος, να βρει λύση που δεν είναι έτοιμη και ξένη, αλλά αποτέλεσμα της δικής του ατομικής προσπάθειας. Καταφέρνει να ανατρέψει αυτά που θεωρούνται αποδεκτά από όλους ότι δηλαδή «η ανατροφή και η εκπαίδευση των ατόμων δεν επιτρέπει να τολμά κανείς να είναι διαφορετικός από το γείτονα του, να φοβάται να σκεφθεί διαφορετικά από το καθιερωμένο υπόδειγμα της κοινωνίας και να δείχνει ψεύτικο σεβασμό στην αυθεντία και στην παράδοση». Επίσης, η μέθοδος project, συμβάλλει στη σύσφιξη των κοινωνικών σχέσεων ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και το μαθητή και επιφέρει θετικά αποτελέσματα στην ποιότητα των γνώσεων .

## **Βιβλιογραφία**

### **Ξενόγλωσση- Μεταφρασμένη**

- Frey, K. (1980). *Η μέθοδος Project. Μια μορφή συλλογικής εργασίας στο σχολείο ως θεωρία και πράξη* (μτφρ. Κ. Μάλλιου). Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Frey, K. (1986). «*η μέθοδος project*» σε μετάφραση Κλεονίκης Μάλλιου. Εκδ Οίκος Αφων Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
- Katz, L. G., Chard, S. C. (2000). *Engaging Children's Minds: The Project Approach* (2nd Edition). U.S.A.: Alex Publishing Corporation.
- Kilpatrick, W. H. (1918). The project method. *Teachers College Record*, 19(4), 319-335.
- Liotard, J. F. (1988). *Η μεταμοντέρνα κατάσταση*. Αθήνα: Εκδόσεις Γνώση.
- Szállassy, N. (2008). Project method, as one of the basic methods of environmental education. *Acta Didactica Napocensia* 1, 2, 44-49.
- Tomlinson, C. A. (2004). *Διαφοροποίηση της εργασίας στην αίθουσα διδασκαλίας: Ανταπόκριση στις ανάγκες όλων των μαθητών*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.
- Vygotsky, L. (1993). *Σκέψη και γλώσσα*. Αθήνα: Εκδόσεις Γνώση.

### **Ελληνόγλωσση**

- Αγγελίδης & Γ. Μαυροειδής (επιμ.), *Εκπαιδευτικές καινοτομίες για το σχολείο του μέλλοντος*, Τόμος Β΄, (σελ. 281-302). Αθήνα: Εκδ. Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

*Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), Τεύχος 13, 2022*

- Βαϊνά, Μ. (1996). Μέθοδος project: Μια πρόκληση για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. *Νέα Παιδεία*, 80, 77-87.
- Δημητρίου-Χατζηχρίστου Χρ. (2011). Οργάνωση και κατασκευή διαθεματικών εργασιών με τη μέθοδο project: Εφαρμογές για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Λευκωσία.
- Καρασαββίδου, Ε. (2004). Η μέθοδος project σε ένα πρόγραμμα για το περιβάλλον. *Επιστημονικό Βήμα*, 3, 76-85.
- Κασσωτάκης, Μ. (2013). *Η αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών: μέσα, μέθοδοι, προβλήματα, προοπτικές*: 2η έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.
- Κοσσυβάκη, Φ. (2003). *Εναλλακτική διδακτική: Προτάσεις για τη μετάβαση από τη διδακτική του αντικειμένου στη διδακτική του ενεργού υποκειμένου*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Κουλουμπαρίτση, Α. & Ματσαγγούρας, Η. (2004). *Φάκελος εργασιών του μαθητή (portfolio): Η αυθεντική αξιολόγηση στη διαθεματική διδασκαλία*.
- Κουλουμπαρίτση, Α. (2003). *Η κατανόηση στο αναλυτικό πρόγραμμα, τα σχολικά βιβλία και τη διδακτική πράξη*. Αθήνα: εκδόσεις, Γρηγόρης. Πτυχιακή εργασία, ΕΠΠΑΙΚ 2015-2016,
- Μαργαρού, Ε. & Ματσιώρη, Ά. (2012). *Υλοποιώντας ένα Project: Διαπιστώσεις και προβληματισμοί από την πρώτη εφαρμογή των Ερευνητικών Εργασιών*. Εισήγηση στο 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ερευνητικές Εργασίες-project. Θεσσαλονίκη.
- Ματσαγγούρας, Η. (1995). *Ομαδοκεντρική διδασκαλία και μάθηση: Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας κατά ομάδες*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.
- Ματσαγγούρας, Η. (2000). *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.
- Ματσαγγούρας, Η. (2001). *Ευέλικτη Ζώνη Διαθεματικών Προσεγγίσεων: Μια εκπαιδευτική καινοτομία που αλλάζει το σχολείο*. Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, 6, 15-29.
- Ματσαγγούρας, Η. (2002). *Διεπιστημονικότητα, Διαθεματικότητα και Ενιαιοποίηση στα νέα προγράμματα σπουδών: Τρόποι οργάνωσης της σχολικής γνώσης*. Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, 7, 19-35.
- Ματσαγγούρας, Η. (2002). *Η Διαθεματικότητα στη Σχολική Γνώση. Εννοιοκεντρική Αναπλαισίωση και Σχέδια Εργασίας*. Αθήνα: Γρηγόρης.

*Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), Τεύχος 13, 2022*

- Ματσαγγούρας, Η. (2003). *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση: Εννοιοκεντρική αναπλαισίωση και σχέδια εργασίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.
- Ματσαγγούρας, Η. (2011). *Η Καινοτομία των Ερευνητικών Εργασιών στο Νέο Λύκειο: Βιβλίο εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Εκδόσεις Ο.Ε.Δ.Β.
- Ντολιοπούλου, Ε. (2005). *Η Εφαρμογή της Μεθόδου Project σε Ελληνικά Νηπιαγωγεία*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.
- Παρίσης Ν. και Κωτσάνης Γ. (2011). *Ψηφιακές ερευνητικές εργασίες*. <http://www.philognosia.gr>
- Ταρατόρη - Τσαλκατίδου, Ε. (2002). *Η μέθοδος Project στη θεωρία και στην πράξη*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Χρυσυφίδης, Κ. (1994). *Βιωματική–Επικοινωνιακή διδασκαλία, Η Εισαγωγή της Μεθόδου Project στο Σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.
- Χρυσυφίδης, Κ. (2002), *Βιωματική – Επικοινωνιακή διδασκαλία. Η εισαγωγή της Μεθόδου project στο σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.

### **Using Project – based learning in the classroom for primary school students**

**Dafni Panagiotou**

School principal of the second experimental Primary School of Samos

MSc from the Department of Mediterranean Studies, University of the Aegean

e-mail: [dafni64@live.com](mailto:dafni64@live.com)

#### **Abstract**

It was the end of the 19<sup>th</sup> century and the beginning of the 20<sup>th</sup> century that Project Pedagogy started.

A “Project” is a series of tasks elaborated by one and implemented by many, or elaborated on the suggestions, thoughts and aspirations of the majority and implemented by all.

*Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), Τεύχος 13, 2022*

The term "Project" defines a collective and in-depth work of students that leads to a tangible - specific result. The Project Method is a procedure followed by a teacher in order to achieve the learning goals of a specific teaching unit.

It incorporates seven stages with specific schedules and involves a group of people working accurately in order to achieve their target.

The aim of a Project is to suggest an alternative approach and treatment of an issue. A holistic approach is achieved through it.

A Project is related to the search and development of the appropriate method of investigation of a problem and the integration of the participants into a group. Furthermore, it focuses on the development of their social skills and their critical thinking as well as on the development of their oral skills such as the argumentation or the communication of an idea and their persuasion skills.

**Keywords:** Project, stages, breaks, teamwork, interdisciplinarity.